

К. І. Ванченко.

Чортячий напиток.

Фантастична казка у 4-х подіях.

Переклад для Української сцени з пієси Л. Толстого
„Первий винокур“

До вистави на сцені дозволена.

Друкована з цензурного примірника Главного Управління по ділам
печати, 25 апрѣля 1912 р. № 5763.

ТАШКЕНТ.
Коммерческа друкарня Я. П. Здельмана.
1912.

Д і я ч и :

Митрохван—мужик, господарь.

Марфа, его жінка.

Охрім—дід, її батько.

Баба, мати Митрохвана.

Марусьна, дочка Митрохвана.

Старший чорт.

Чорти мужичої справи (згодом **Потап**, робітник Митрохвана)

1-й	}	Діди-судці.
2-й		
3-й		
4-й		

Сусіда, мужик.

Чорти, народ, парубкі і дівчата.

Дієця у старовину.

Подія 1-а.

„Добрий мужик і хітре чортиня!“

Прилісок, далі заоране поле. Криниця—копанка, за нею кущ ольшини.

1. Митрохван. *(виходе, набірає черепком і п'є воду з криниці).* Хвала Богу і полудень... Випряжу шкапину, пушу на пашу та й самому не гріх перекусити. Добре, що догадався взяти з собою окраїць хліба... До дому не поїду, тут спочину, тим часом і булана травиці пощипа, а там з Богом знов за роботу... Загодя цей рік одорусь, Бог допоможе... *(п'шов).*

2. Чортик. *(з'являєця)* Глянь, якій добрий, все Бога згадує... Почекай, ти й чорта спомянеш!.. Украду я у нього хліб, жерти захоче, почне шукати,—вилаєця і чортихнеця!.. хі-хі-хі!.. *(бере окраїць хліба з під свитини мужика і сіда за кущем).*

3. Митрохван. *(виходе)* Господи благослови! Виголодався страшенно, як собака у нашенний ярмарок... *(іде до свитини)* Баба, спасибі, великій окраїць одрізала, увесь умну... *(шука)* Де-ж він? Нема... Я його полою тут прикрив... *(піднима свитину)* і туткі нема... *(трусе).*

Чортик. *(за куща)* Шукай, шукай, а він ось-де. *(сіда на хліб).*

Митр. Чудасія, тай годі! Нікого небуло, а хліба нема... Даймо птахі розкльовали—булиб кришкі, а то й кришок нема... Нікого не було, а хтось узяв...?

Чорт. Зараз мене спомяне!.. хі-хі-хі!

Митр. Ну, щож?.. Мабуть обійдусь і так... З голоду не ру... Узяв хтось так узяв, хай з'їсть на здоров'ячко!..

Чорт. Ах ти-ж клятий геволе! Га? Ему слід лаятись, а вин каже на здоров'ячко!... Нічого з ним не поробиш... *(мужик стеле свитину, ляга, позіха і засина. Чортик вилазе за куца)*. Ось і побалакай з Старшим після такого... Старший все дорікає—мало ти у пекло мужиків залучаєш... Дивись, каже, скількі крамарів, панків та усяких там инчих людей кожний день до нас чорти у пекло пруть, а мужиків обмаль... А як ти підлабузинися до него і загнущаєш?.. Ніяк... Ось останній окраїць хліба взяв, а вин й не облаявся. І ума не приложу, що з ними почати і як знажувати?

4. З'являеця Старший чорт.

Старш. чорт. Ну що і як?

Чортик. *(скарещився, падає му у ноги)* Ой! Не в моту стає мені тут жити, пошли мене на инчу справу!

Старший. Куди послати? Що ти верзеш? Встань, кажи товком... Багато ти за цей тиждень мужиків затяг у пекло?

Чорт. *(плаче)* Аж ні жодного, мосьпаненьку!

Старш. Що-о? Ні жодного? Як-то ні жодного? ІЩо-ж ти робив, псявіро, де тинявся?

Чорт. *(плаче)* Ніде я не тинявся, увесь час з шкури лізу, колючусь як риба об лід, а нічого поробити не зможу, погибель моя з тими клятими мужиками... Ось зараз у цього мужичини останній окраїць хліба спер, а він й не облаявся, а побажав з'істи на здоров'є.

Старш. Що? що ти белькочеш, гундоса собако? Утри свое хранало погане і оповідай товком, а то я нічого не збагну?

Чорт. Ось слухай: орав цей хамула полі і знаю я, — голодний як пес, з рання й рісочки у роті небуло, а на полудень у него окраїць хліба був, украв у него я той хліб, думав облаїця, согрішити, а він нічого, та ще каже: хто взяв, хай з'їсть на здоров'є?

Старш. Ну, а другі-ж як?

Чорт. Всі такі-ж, нічим ти его не дошкулиш... Так ні жодного й не взяв.

Стар. Та як ти смієшся таке казати? на посміх тобі я здався? Що-ж ти у пеклі марно наш хліб жерти будеш? Другі стораюця, хлопочуця, хто 10.000, хто 20.000, а хто й 200.000 за тиждень грішників приперає в пекло, а ти завше з пустими руками... Та ще якісь байкі плетеш... Лодорюєш ти. не працюєш, дрантюго, от вони у тебе поодбивалися від рук... Почекай—но, псяюхо, я тебе провчу, другім станеш!.

Чорт. Ой. не гримай-же на мене, а дозвожь промовить слово. Другім чортам добре, вони то з панами, то з крамарями, чи то з бабами мають діло... Там річь відома: дай панові маєнток добрий у міть его ти загнүздаєш тай волочи куди знаєш. Теж і крамаря,—покажи ему дуката золотого, раздратуй наживаю і веди як на обрaтi до чортів на виринкі—не вирвеця... та й з бабами видоме діло; убрання дороге та ласаці кохання й раби що хочеш... А ось ти з мужиками потягаєш... Коли вин з рання і до смерку на роботі, часто і по ночам працює та без Бога не до порога, не почне не скінче, як ти до него підступиш? Батьку рідний, визвали мене з оказії такої, замучився я з тими капостними мужиками й тебе прогнівив!

Старш. Брешеш, ледащо! Що ти мені тичеш другіх? Через те вони крамарів, панів та бабів знажүють на гріх, що знають чим їх обморочити, вигадүють все нові фіглі... І ти вигадуй... А то хліб украв у мужика і хвалиця! Велика штука! Оплутуй ти їх тенетами гарненько, спокусою опутуй, то не випорснүть, піймаюця! А то блукаєш тут марно—неприкаянний, дав ім волю, а вони й силу забрали. Вже й хліб не жаліє мужлан неумитий, аби приподобиця! А як заберуть вони ту силу та бабів настрүнчать—ниши пропало!... Пригадуй, ланець, маракуй!

Чорт. Незнаю і непригадаю! А краще визволи з цієї пригоди, не можу я далі жити!

Стар. (*сердито*) Не можеш? Щож, я сам за тебе робити буду?

орт. Не можу, тай усе.

Стар. Не можеш? Потрівай-же, вражий сину! Гей! Різок давай!... Та всипте ему гарячих!

(*З'являюця двое чортів і починають лупцювати чортика різками*).

Чорт. Ой-ой-ой!.. Змилуйся!

Стар. Придумав?

Чорт. Ой-ой! Не можу придумати нічого!

Стар. А ну ще!... (*бють*) Придумав?

Чорт. Ой, придумав, придумав...

Стар. Ну, кажи, що придумав?

Чорт. Придумав таку штуку, що всіх разом в свої рукі заберу... Дозволь тільки мені у найми до цього мужика піти, а що придумав до нокі не скажу.

Стар. Ну, горазд.. Тільки памятай і закарбуй собі на носі, як що ти за три рокі не заслужиш шмат пекельного хліба, я з тебе сім шкур здеру!

Чорт. За три рокі всі наші будуть!

Старш. Ну добре! після трех літ я прийду, доневнось! Памятай!... (*счеца*).

З А В І С А .

П о д і я 2 - а.

„Урожай“.

На току у Митрохвана. Скїрди з хлібом і купи збожа.

1. Митрохван и наймит Потап (чортин).

Потап. (*Лопатою насипа з купи зерно у мірку, а Митрохван носе*) Три!

Митр. А скількі корців вже засипали?

Потап. *(дивиця на карби що робе на одвірку)* 50 корців і на 51-й це третя мірка.

Митр. Ого-го!.. *(глянув на бік)* Тай й там ще яка куна... Незмістиця все у засіку, зараз і то у шердь.

Потап. Розгортайте гарненько та притокмачуйте.

Митр. Тай-го... *(поніе мірку).*

Потап. Ну поки розгоріє та притокмаче не хутко прийде... Хоч трохи ріжкі розпростаю... *(сіда, скіда шапку, ріжкі розпростуюця)* Вже третій рік пішов, як я наймитую у мужика, скучив за пеклом страх як... Скоро і старший за-явиця глянути на мою роботу... Пора здійснити ту штуку, яку я придумав... А тоді нехай приходе і Старший, буде чим похвалитись... Заслужу я не те що шмат пекельного хліба, а і нагороду...

2. Вих. Сусид.

Потап. *(хова роги)*

Сусид. Здоров!

Потап. Здорові, дядьку!

Сусид. А господарь де?

Потап. Розгорта засіку,—не зміщуєця зерно що намо-лотили, прийдеця мабуть другу ладнувати.

Сусид. Благодать у твого господаря... й зсипати нікуди... Дивуємось всі ми, що за лепська у твого господаря другий рік родиця пашнина... Наче сам дідько ему допомагає. Зошле літо сухе,—на болоті посіяв, у людей погоріло все до щенту, а у вас повні засікі. Це літо мокре—догадавсь на пригорках посіяти, у людей попріло, а у вас знов благодать,—збожа дівати нікуди... А що за зерно—перли дорогі... *(бере з купи жменю, зважує і розкусює)* Щастя, прямо щастя чоловікові...

3. Вих. Митрохван (з порожнею міркою).

Митр. Здоров, куме!

Сусид. Здоров!

Митр. Що скажеш доброго та хорошого?

Сусид. А ось балакаємо з твоїм наймитом лиш про те, хто вас надоумив де сіяти патнину. Все село тобі завидує. Яку силу хліба ти зібрав за ці два роки... і в десять літ не використовуєш.

Митр. За це все подяка Потапові, его щастя. Він мене надоумив... Послав я его торік орати він і заорав мокрину, я его докоряв, але він такі умовив мене,—посіяли і на добре вийшло. А тепер теж послухав,—на пригорках посіяли і знов уродило добре.

Сусид. Дивно... Наче-б то він наперед знав яке літо буде... Благодать, одне слово, благодать... Эх хэ... Кому яке щастя, того єсть кому і надоумити... (помовчав). А я це прийшов до тебе мірку житечка прохати... Вже рішив усе своє до щенту... На той рік, Бог допоможе, віддам.

Митр. Щож, візьми.

Потап. (ему, тихо) Не давайте.

Митр. Та що там... бери, бери, куме.

Сусид. От спасибі, добрий сусиде... Так я побіжу за мішечком... (виходе).

Потап. (на бік) Що ти з ним поробиш? Не кіда сторої звичкі,—всім роздає хто попросе... Ще далеко не увесь у мойй владі... Але почекай трохі—змінинься, приборкаю я тебе, будеш цілком мій, де й доброта подінеця... (до него) Роздавайте, роздавайте отак марно своє добро, тільки опісля щоб не жалкували.

Митр. (насилав у мірку жита, підійшов, сіда) Та що там? За для чого доброму чоловікові не дати в позизу, не допомогти при скруті?

Потап. Допомогайте, допомагайте, роздавайте на право на ліво, але назад чи одберете? У позику давати—з гори жпурляти. а назад одбірати—на гору витягати, каже так розумний поговір.

Митр. Перестань, Потапе, збожа доволі і то дівати нікуди.

Потап. Так щож, що доволі?

Митр. Вистачить не те до нового, а ще на перед на років два. Куди его така сила?

Потап. Як-то куди? Та я вам, господарю, з того хліба таке добро зроблю, що увесь вік задовольнені будете та мені вдячні.

Митр. Що-ж ти таке зробиш?

Потап. Питво таке вчиню. Та таке питво те буде корисне и целюще, немов лікі... Сила забракне—наддасть сили, істи захочеш—ситим будеш, у безсонні—заснеш, сум обгорне—повеселішаеш, одваги мало—додасть одваги. Одне слово: старі молодішають, молоді—веселішають, хворі—одужують! От яке питво те буде!

Митр. Брешешь!

Потап. Ей, не брешу! Ви-ж не довіряли, коли я радив пашнину сіяти на болоті і на пригорках, а на гарне вишло, так і з питвом буде... Вже я вас не обморочу, яка мені користь?

Митр. З чого-ж ти его робити будеш?

Потап. А з того-ж самого хліба.

Митр. А гріха у тим не буде?

Потап. Тю! Який-же тут гріх? Гріх у міх,—спасіння—в торбу... Чоловікові на цьому світі все на втіху дадено, зумій тільки покористуватись.

Митр. Хе-хе!.. і де ти, Потапе, такого розуму набрався? Дивуюсь иноді я на тебе,—парняга ти миршавий, непоказний, нікчемений, але робітник добрий. Два роки ти наймитуєш у мене, а я й не бачив, чи скідав ти коли чоботи, чи ні? І

про все ти знаєш і до всего дотепний... Як ти до такого дійшов?

Потап. Бував у бувальцях, бачив де що. Бурлакуючи та блукаючи по світу чого-чого чоловік не навчиця.

Митр. (помовчав). Так кажеш те питво, коли сила забракне—наддасть сили?

Потап. От побачите... Від того питва все на добре піде.

Митр. Так як-же ми его робити будемо?

Потап. Робити его не мудро, звичайно, тому хто вміє. Тільки треба нам придбати два чавунних казана.

Митр. І смашне буде?

Потап. Солодке, як мед. Покуштуєш раз до віку не кінеш вживати.

Митр. Та ну? Валяй, роби, черт его бери! Піду до кума у него є казан великий, а другій у мене є. Покуштуєм і ми того целющого питва, що як кажеш: сила забракне—сили наддасть, сум обгорне—повеселішаєш! цікаво! Хе-хе-хе! *(виходе)*.

Потап. Хі-хі-хі!.. О, тепер-то ти попався, голубчику, будеш мій! Доконаю я тебе отим питвом, доконаю! Хі-хі-хі!..

З А В І С А .

П о д і я З - я .

„Перша гуральня“.

Хлів. По середині затенькований глиною, закритий казан, під ним піч, у печі пала вогонь. Недалеко на підставі другий менчий казан з крантом. Обидва казани з'єднані бляшаною рурою.

1. Митрохван і Потап.

Потап. (трима шклянку налива з казана и куштує). Ну, господарю, готово!

Митр. (*придивляється*) Оце так штука!.. З тіста вода тече... Що-ж ти воду зливаєш?

Потап. Та це не вода, це і є те саме питво.

Митр. Чого-ж воно біле? Я думав буде червоне як пиво, а це буцим вода?

Потап. Ви нюхніть, пахуче яке.

Митр. (*нюха*) А й справді душить добре... А ну дай покуштувати, яке на смак?

Потап. Заждіть-но... (*налива, п'є сам, цмока язиком*). Готове, смакуйте.

Митр. (*п'є, спочатку потрохи, а далі всю вихіля, дає шклянку*). Але налий—но ще, мало, нерозсмакував добре.

Потап. (*сміється*). Але смаковите? Хі-хі-хі! (*налива ще*).

Митр. (*п'є*) Ловка штука, ей, ловка! Треба жінку покликати, нехай і вона покуштує... (*гука*) Гей! Марфо! Марфо! іди но лиш сюди, іди!

2. Вих. Марфа з Маруською.

Марфа. А що там? Чого гукаєш?

Митр. Іди, іди, та покуштуй чого ми тут з Потапом наварили... (*подає*) понюхай чим пахне.

Марфа. Водичка якось?... (*нюха*) Душить... а чим—не не розберу?..

Митр. Пий—но.

Марфа. А від неї нічого не скоїця?

Митр. Пий, дурна!

Марфа. (*вихілила*) Добра, ей, добра!

Митр. (*п'яніє*) То-то що добра... Та ти пожди що далі буде... Потап каже, що від неї утома з тіла зхоче... Молоді старими робляця... чи то пак,—старі молодіють... Ось я всього дві шкляночки вихілив, а по кісточкам вже так і пішла... (*манижиця*) Бачиш? пострівай—но, як ми з тобою щоденно

її пити будемо, то знов помолодіємо. Эх, ти, Марфушко моя, кучерявая!.. (обнила).

Марфа. Та, ну, геть-бо! Ти з неї одурів, чи що?

Митр. То-то й воно то... А ти все гримала на нас з Потаном и докоряла, що ми хліб марнуємо... А ми ось до якої штукерії доматикувались!.. Ну, кажи, смашна?

Марфа. (пье) Що й казати,—смашна... Та ще як і справді старих молодими робе, то й зовсім гарна... Ач і ти веселим став, тебе й не впізнаеш. То все ходив то хмурий то сумний... Та й мені на серці стає веселіще, мов би масличко по нєму розливаєця... Так весело робиця, як давно небуло... я й співати почну... підсвівуй, старий!... і-і-і... (спива).

„Сюди, туди дубчиком стрепену,

„Назбіраю жолудиків пелену!..“

Митр. Ага... всі молодими, всі веселими поробимось!.

Марфа. Клич і свєкруху, почастуй її, ато вона все лаєця та сумує, може подобріє, як помолодіє, не буде така прикра та лиха.

Митр. Покличемо і тата і маму, всіх уконтентуємо... Гей, Марусько! Біжи, клич бабусю з хати та й дідові гукни... Скажи, мовляв, я велю... хай злізає з печи, чого він там вилежуєця, хай іде молодчати!... Ну, живо! Щоб одна нога тут, а друга там... Лети стрілою!

Маруська. А мені дасте того питва? і я хочу повеселішати.

Митр. Дамо і тобі. Ти ще дурна, то може порозумнішаєш.

Маруська. Я миттю!... (побігла підскакуючи).

Митр. (до Потана) А ну ще цуп по шкляночці!

Потан. (налива, подає) Хі-хі-хі!

Митр. (випив) Дн єго чести! З кожною шкляночкою

молодію, ей, молодію... То зверху, то язик, то руки, а тепер і до ніг добіраєця... Чую, як ноги молодіють... Ач, самі так і ходять!.. (*танцює*).

Марфа. (*пье*) Гей, ти, Потапе, ти митець до всього, заграй нам на скрипочці веселої і мене до танців порива! Пригадаємо ми з старенькім свої молодощі!

(*Потап грає на скрипці Митрохван і Марфа танцюють*).

Потап. (*підморгує, смієця*) Ага, проняло? хі-хі-хі! Оце тобі окраїць хліба! Мої тепер, не випорснуть! Нехай іде старший, погляне на мою роботу!

3. Вих. Баба і Охрім.

Охрім. (*білий, поважний дід*). Та що це ви, подуріли, чи що? Буденний день, люде працюють, а вони вибрикують! А гріх?

Марфа. (*танцює і плеще в долоні*) Гон! гон! гон! Гріх у міх спосеніє в торбу! Один Бог без гріха!

Баба. Ах, ти-ж паскудо! Піч не прибрана, хата не заметена, а вона гасає, як скажена!

Митр. Почекайте, мамо, не лайтесь! Почуйте, що у нас тут трапилось... Ми з старих молодих робимо... Ось нате, випийте... (*подає*).

Баба. Що це, вода? Води й в криниці багато.

Митр. Понюхайте чим пахне.

Баба. (*нюха*) Чого це ти в воду намішав, що така пахуча?

Митр. і Марфа. А ви покуштуйте.

Баба. (*пригублює*) Лепська... А не помреш з неї?

Марфа. Не помреш, а оживеш, молодою станете!

Баба. Та ну? (*пье*). Добра, ей добра... краще пива... (*до діда*) А ну, старий, посмакуй і ти...

(*Дід сіда пооддаль, хіта головою, що нехоче*).

Потап. Не хоче й не треба... А ось бабуся ще шкляночку хільне... (*подає*).

Баба. Боюсь, аби чого не трапилось... (пье) Ой, пече вона... а смаковита.

Марфа. Пийте, мамо, так по жилам, голубочка, піде і стане весело, весело на душі.

Баба. Та тее... Може й справді у ній яка целюща сила... (пье).

Марфа. Ну що, дійшла до ніг?

Баба. Й справді до ніг добіраєця... Аж ось вона... і ногам полегшало... А ну, напий ще... (випила) Ловка водичка, хай їй хрін з капустою!.. Ей, молодію тай усе... (бадериця).

Митр. А я що казав?

Баба. Эх, нема мого старенькаго... Глянув би він на мене, яка була я молодою... (Потоп заграв, Митрохван і Марфа танцюють)

Баба. (виходе на середину) Хіба так танцюють? Эх, матері вашій з хвостом! Ось я вам покажу... (танцює) Ось як... Ох, так-такі-так, а то чорт знає як! Бачили?

Охрім. (підійшов до казана, одкручує крант випуска питво).

Митр. (постерега) Що ти робиш, злодюго? Таке добро виливаєш?... Ах, ти-ж стара собако!.. (штовхає его) Геть до біса! (закручує крант).

Охрім. Не добро це,—зло людське! Хліб тобі Бог уродив, аби себе і людей годував, а ти его на чортяче питво перегнав! Не буде з цього добра, ніколи не буде! Їнь ганебну справу! А то і сам загинеш і рід людській загубиш! Ти думаєш це питво? То вогонь пекельний, він спале тебе!... (бере скалку, запалює з печі і підпалює розлите, пала) То пекельне полум'я, то горилка!

Потоп. Хі-хі-хі!..

(Всі з жахом дивляця).

П о д і я 4 - а.

„Влада Сатани!“

Дворище біля хати Митрохвана. Стіл, накритий скатертиною і дзигликі. Далі—улиця, село. З права, біля хати, велике дерево з дуплом.

1. **Потап.** Хліба, казав господарь, у нас сила, нікуди дівати... Хі-хі-хі! От ми его живо на користь повернули... Знов цілу бочку накурили та від людей заховали, даром вже поїти не будемо... Сьогодні дідів—судців будемо підцоювати, аби вони мого господаря від батька одділили і старому нічого не дали. За допомогою моєї горілки ми їх окульбачимо ловко, забудуть і правду і гріх... А у мого господаря куди вже і добрість поділась, щоб я ему не пораїв те й робе, таким сутягою став, якого й на селі ніколи не було... хі-хі-хі! Сьогодні строк приходити Старшому, три рокі минуло... Справа моя з мужиками забезпечена. Нехай приходе, спогляне, якіх я тут діл накоїв... хі-хі-хі!

2. З під землі з'являєця Старши.

Старший. Ну, ось і я! Сьогодні строк... Чи заслужив ти шмат пекельний хліба? Я поминився сам прийти споглянути на твою роботу... Що, окульбачив ти свого мужика?

Потап. О ще й як, васьпане! Досвідчись сам. Зараз сюди зберутця діди—судді правдиві, що ділом мирським правлять. Заховайся в дупло цього дерева, почувеш, як вони, задурманені моєю видумкою—питвом, почнуть діла мирські править... Будеш у край задоволнений роботою моєю!

Старший. (Ховаєця в дупло) Побачимо?

3. Виход. Митрохван, чотири діди, сідають за стіл. Марфа виносе з хати сулію горілки, страву і подає на стіл.

1-й дід. *(до Потапа)* Здоров, Потане! Багато ще питва того смашного накурив?

Потап. Та накурили в досталь, все село обпоїти можем... Нащо ж залишньому хлібові так марно пропадати?

2-й дід. І таке-ж смашне?

Потап. Ще краще удалось.

2-й дід. І де ти такому навчився?

Потап. Блукаючи по світу чому-то ненавчися.

3-й дід. Так, так, митець.

Марфа. Прошу милости одвідать хліба соли... *(подає чарку)*.

1-й дід. Будьте здорові!.. *(п'є)* А ловка штука це питво, по жилам так і ходе. *(Другі діди теж п'ють і смакують)*,

Потап. *(підійшов до дерева, каже Старшому)*. Сподіююсь, що буде... З питва цього, що я придумав, всі скоро очмаріють, зтерять владу над собою і опиняться у моїй волі... Я бабі зараз підставляю ногу, вона спіткнеця і прольє питво. Пригадай—но, тоді мужик мій останній окраїць хліба не жалів, а тепер що за краплю питва буде.

Митр. Ну, Марфо, частуй, частуй почесних громадян... Піднось чергою: свату, куму, дідові Максиму, вони в пригоді стануть нам.

Марфа. *(частує, ходючи на вкруги столу, Потап підставляє ногу, вона спотикаєця і пролива питво)* Ой, лихо, пролила аж цілу чарку! *(до Потапа, штовкаючи его)* Біс тебе тут носе!

Митр. *(до жінки, сердито)* І-и, косолана чортиха! Безрука!.. Таке добро марнуєш. та ще на другіх звертаєш!

Марфа. Я-ж ненароком, спіткнулас на его ногу.

Митр. Спіткнулась! А сліпи де? Ось, як встану, то так тебе провчу, десятому закажеш! Благодать таку на землю марно лити!.. (до *Потана*) Та й ти, очмано, чого снуєш тут біля столу? Геть до сатани у пекло!

Марфа. Милости-ж прошу! (*частуюця*).

Потан. (до *Старшого*) Чув, як я его наструнчив? За чарку поганої сивухі мало жінку не побив і мене послав до тебе в гості!

Старш. Молодець, хвалю!

Потан. Ти почекай—но... Хай всю сулію спорожнять не те буде. Тепер вони почнуть облесливі слова базикати один другому і хітрувати як лисиці.

Митр. Ну, то як-же, добродіі, як мою ви справу покруєте? Жив у мене дід, батько жінкі, кормив я его, поїв і зодягав, а він одійшов до дядька і хоче свою частину ему віддати. Яке-ж це право? Ви люде розумні, без вас ми, як без голови. На все село нема над вас людей дотепнійших, поважних. Ось хоч дідусь Іван,—все село каже, перший чоловік в громаді. По честі скажу, я вас більше батька—матері шаную. А дід Михайло,—старий друзяка—благодітель.

1-й дід. З розумним чоловіком, ось як ти, побалакаєш, сам розуму придбаєш... І проти тебе дотепнійшого господаря немає на селі.

2-й дід. Що й казати: і розумний і ввічливий, за це і я тебе люблю, як сина...

3-й дід. А вже як я тебе шаную—словами не вимовиш... Я не раз і бабі своїй казав...

4-й дід. Дотепний, одно слово, дотепний чоловіьяга... і... і... А питво таке хто-б з нас придумав? (*пьють*).

Потан. (до *Старш.*) Чуєш, і всі то вони брешуть... Ось розійдуця, то один другого коренити на чим світ почнуть. А тепер як підлещуюця, виляючи мов лиси... А все мое питво керує.

Ставш. Добре питво, ей, добре. Як що так і далі брехати будуть—рук наших не минуть... Розумна видумка хвалю.

Потап. І це не все. Нехай—но другу пляшку видмуть тоді побачиш.

Марфа. *(подає)* Прошу, прошу, частуйтеся, гості дорогі.

1-й дід. Ой, чи не багато буде?... Здоров'ячко ваше, шановна господине! *(п'є)* З гарним чоловіком і випити премно.

2-й дід. Не вип'єш—образиш. Будьте-ж здоровенькі господарь з господинею! *(п'є)*.

3-й дід. Друзі мої, милі серцю, дорогі!.. *(п'є)*.

4-й дід. Оце так напитек! Чудо! *(п'є)* Все обору́дуємо на твою користь як найкраще, все віддамо тобі... Все у моєй волі. все!

1-й дід. Даймо—все та не все, то ще як другі старійші тебе скажуть.

4-й дід. Старійші та дурнійші! Теж обізвався Пилип з конопель! нате й моїх п'ять щоб було десять!.. Піди ти туди звідкіля з'явився!

2-й дід. А ти чого лаєшся, дурна макітро?

3-й дід. Він правду каже. Митрохван покликав нас і частує, я думаю, не даром. У него своє діло і діло те нам треба дотепно розібрати... Ти нас поча́стуй і пошануй. Я тобі потрібний, а не ти мені... Хоч ти і свинюка, брате, ой, свинюка!

Митр. Сам свинюка! Чого дереш горлянку, другіх каламутиш? Бачили таких!.. До жратва охочий, а до діла—хвостом виляєш, як собака!

1-й дід. Ого! А ти чого коверзуєш? Утру я тобі носа!

Митр. Ще хто кому?

2-й дід. І-і, якого чваньства набрався! Так хай-же тебе чортяка вхопе! не хочу й базікати з тобою! Піду!

Митр. *(не пускає)* А ти чого беседу каламутиш? Сідай!

2-й дід. Пусти! А то заїду по мармизі!

Митр. Не пу́щу! Яке ти маєш право!

2-й дід. А ось яке! *(б'є его по пиці).*

Митр. *(хапа его за барки)* Бачили? Заступітця!

(Вовтузяця і всі разом балакають).

1-й дід. Ну, ну, якого дідька завелись? Гуляй душа!

2-й дід. Я все можу!

4-й дід. Кінь до біса!

3-й дід. Овва, якій митець! Давай краще пити!

(Перестають вовтузитись).

Митр. *(сіда)* Жінко! Неси ще сулію!

Потап. *(до Старш.)* Бачив? тепер вже виявили і хижу натуру... Як вовкі всі злющі поставали...

Митр. Ой, добрий напитек! хвалю!

Потап. А от як ще пляшку видудлять, примічай що буде.

(За столомъ вигукі і тиха п'яна балачка).

4. Вих. дід Охрім.

Охрим. *(дивляця з укором)* Ох, хріхі, гріхі! До чого воно дійде і на чому окопиця? Як то воно красно було у старовину: буденний день—працію, а свято Бог послав---умийся, приберися гарненько, спочинь у околі сім'ї в хаті, а там на вулицю рушай до людей поважних, побалакай про діла мирські... Молодь—до пісень, забави... Дотепно, чесно, хороше... А тепер?.. *(показує на кумпанію).* Людям глум, а чортові потиха!.. *(сідає оддаль).*

Старший. А це що за праведник такий?

Потап. О, це міцний ділок, єдиний на селі. нічим его не скрутиш... Я й не берусь.

5. Вих з піснею парубки і дівчата (*Входять танок*).

Парбок з гурту. А тепер до танців!

(*Сопілка і бубен заграли, танцюють*).

Діди. (*п'яні, пританцьовують, а далі ловлять дівчат*).

Дівчина. (*Яку обняв 2-й дід*) Діду, що ви? Схамениця! (*пручаєця*).

2-й дід. І-й... яка недоторка! Хе-хе-хе!

Парбок. Що-ж це таке повстало? Вже і діди сорому не мають дівчат зачинають? ходімо на леваду!

Дівч. і пар. Ходім, ходім! (*пішли*).

Митр. (*п'яний, до діда Охріма*) На з'їж! (*дає дулю*) Що, взяв? Судці все мені одному присудили, а тобі дулю з маком! Все мое, нічого твого тут немає... Нехай вони самі скажуть.

(*Діди забалакали разом*).

1-й дід. О. я все по правді разсужу!

2-й дід. А я всіх переконаю, я сам собі я!

3-й дід. Друзі, приятелі, дружочки мої! Не сварітця, а краще виньємо того мудрого питва і все піде як по масличку...

4-й дід. Я танцюю, я гуляю, всяке лихо забуваю! Гуляй! (*пританцьовує*).

(*Побралась парами і з п'яною балачкою і співами розіходяця*).

Митр. (*до Охріма*) Багато взяв? Я тепер на селі все: я сотник, я голова! Ніхто мені перечити не сміє!.. О, я на все піду, а докажу... (*іде в хату, але епотикаєця на порозі, пада, мурмиче щось і засина*).

Охрім. (*дивиця на него*) Ох, гріхі, гріхі! і все то горілка, спокуса чортяча... Жили люде, як люде. а тепер... (*махнув рукою і потяг на село*).

6. Вих. Старший і Потап. (вже чортик).

Старш. Ха-ха-ха! Ловка робота!

Потап. Хі-хі-хі! Бачив? А тепер заграла в них вже кров свиняча! З вовків в свиней пообертались... (*показує на Митрохвана*) Споглянь, — пишаєця мов кабан в болоті і хрюка! Хі-хі-хі!.. Доконав я тебе, доконав!

Старш. Хвала тобі, хвала! Правда: з першу лисичу, потім вовчу, а тепер і свинячу натуру виявили! Ну й пойма-ж ти придумав! Розійдеця тепер воно по світу на велику користь пекла!.. Скажи, як ти его робив, невже підлив лисичої, вовчої та свинячої крові?

Потап. Ні, я тільки залишнього ему в засікі хліба народив. Коли у него хліба було лиш на потребу, ему окраїць останнього не було жалко, а лишній зародовся у ему вже лисича, вовча і свиняча кров заграла... Кров звіряча завше у ему була, та небуло їй ходу.

Старш. Ну й молодець! Заслужив ти і свою краюшку хліба в пеклі, і почот, і пошанобу. Тепер почтунь вони оту горілку пити і всі у наших лапах будуть! Радій пекло! Ха-ха-ха!

Потап. Хі-хі-хі...

(Зчезають).

З А В І С А .

К і н е ц ь .

